

ΓΑΜΟΣ ΕΞ ΕΡΩΤΟΣ*

ΥΠΟ

ΔΑΜΠΡΟΥ ΕΝΥΑΛΗ

ΤΕΛΟΣ πάντων, τὸ ἀπεφά-
σισα, μητέρα, καὶ πρέπει νὰ
γείνη. Μὴ φέρης, σὲ παρακαλῶ,
αντιρρήσεις καὶ μου χαλᾶς τὴν
καρδιά.

— Μάρτυς μου ὁ Θεός, παιδί
μου, ὅτι δὲν ἔχω καθόλου σκο-
πὸν νὰ σοῦ χαλῶ τὴν καρδιά.
Αὐτὸ οὐδ' ἔπρεπε μάλιστα νὰ
σοῦ το πῶ, διότι ποία μητέρα,
ἀγαπῶσα, καθὼς ἐγώ, τὸ παιδί
της, θέλει νὰ το δυσαρεστῇ
καὶ νὰ το θλίβῃ!

— Τότε λοιπὸν δόσε μου τὴν
εὐχή σου . . .

— Τὴν εὐχή μου πάντα τὴν
ἔχεις, ἀλλά, παιδί μου, διὰ τε-
λευταίαν φορὰν σοῦ κάμνω τὴν
παρατήρησιν ὅτι πολὺ βιάζεσαι,
καὶ κάμνεις ἄσχημα ν' ἀκούης

μόνον τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς καρδίας σου, χωρὶς νὰ συμβουλευέσαι
ὀλίγον καὶ τὸν νοῦν. Σοὶ το λέγω καθαρὰ, προβλέπω ὅχι πολὺ
καλὸν μέλλον.

— Νά, βλέπεις ὅτι πάλιν με λυπεῖς;

— Ἄν ἔχουν ταιοῦτον σκοπὸν λόγοι φρόνιμοι καὶ ὀρθοί, τότε
παραδέχομαι ὅτι σὲ λυπῶ.

— Μὰ τί θέλεις νὰ γείνη, μητέρα, ἀφοῦ σοῦ λέγω ὅτι τὴν

* «Γάμος ἐκ συμφέροντος» καὶ «γάμος ἐκ συμπάθειας» προσεχῶς.

ἀγαπῶ ὡς τρελλός, ὅτι, ἂν δὲν τὴν πάρω, θά εἶμαι δυστυχῆς
καὶ τὸ μέλλον μου θά εἶνε ἄθλιον . . .

— "Αχ, παιδί ! παιδί ! . . .

— "Αχ, παιδί ! παιδί ! . . .
— "Οτι μὲ ἀγαπᾷ καὶ ἐκείνη, ὅτι τῆς ἔδωκα τὸν λόγον μου,
ὅτι ὅλη ἡ γειτονιά εἰξεύρει τὰς σχέσεις μας, ὅτι θὰ τὴν ἐχθέσω,
ἂν τὴν ἀφήσω ἔτσι, καὶ τοιαύτην ἀτιμίαν οὔτε σὺ οὔτε ἡ σκιά
τοῦ πατρός μου θὰ μοι ἐπιτρέψωσι νὰ διαπράξω.

— Καλὸν ἦτο, παιδί μου, νὰ μὴ προχωρήσουν ἕως ἐκεῖ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀφοῦ εὕρισκόμεθα πρὸ τοιούτου διλήμματος, ἃς γείνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ διάλογος οὗτος ἐγένετο ἐσπέραν τινὰ ἐν τινὶ ἰσογχείῳ οἰκή-
ματι τῆς Νεαπόλεως μεταξύ μητρὸς καὶ υἱοῦ, τῆς χήρας Πρα-
σίνου καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Ἀντωνίου.

— Μὴ τυγόν, μητέρα, ὑπέλαβεν ὁ υἱός, δὲν σου ἀρέσει ἡ νέα,
καὶ μοῦ φέρεις τόσας ἀντιρρήσεις;

καὶ μοῦ φέρεις τόσας ἀντιρρήσεις,
— Ἡ νέα, παιδί μου, εἶνε καλὴ καὶ ἄξια, ποῖος λέγει τὸ ἐναν-
τίον, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκω συμφέροντα αὐτὸν τὸν γάμον δι' ἄλλους
λόγους.

— "Αλλους λόγους; ἤρώτησε μετ' ἀπορίας ὁ Ἀντώνιος.

— Βέβαια, εἶσαι ἀκόμη νέος καὶ δὲν ἔχεις πείραν τῶν τοῦ κόσμου. Εἰξεύρεις παιδί μου, τί θὰ εἶπῃ συντήρησις οἰκογενείας εἰς αὐτὰ τὰ χρόνια ; Ποῦ εἶνε τὰ κεφάλαιά σου ; Ποῖοι εἶνε οἱ πόροι σου ; Ποῦ ἐπὶ τέλους ἡ προῖξ, τὴν ὁποίαν θὰ πάρῃς, ὥστε νὰ εἰμπορέσῃς νὰ βυστάξῃς εἰς τὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτεῖ ὁ σημερινὸς βίος ; Καθόσον τοῦλάχιστον ἐγὼ εἰξεύρω, καὶ ἐκείνη εἶνε κόρη συνταξιούχου, καθὼς καὶ σύ, ἄλλο τίποτε δὲν ἔχει. Ἐχει ὅμως ἀνατραφῇ ὡς κόρη εὐπορωτάτης οἰκογενείας, καὶ μετ' ὅλην τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην της, θὰ ἔχῃ ἀπαιτήσεις νὰ ζῇ ὡς τοιαύτη, νὰ ἐνδύεται, νὰ διασκεδάζῃ. Καὶ σὺ ἡ θάναγκά της ; νὰ τῆς ἀρνῆσαι ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ τὴν λυπῇς μετ' ὅλην σου, ἢ νὰ τῆς τα προμηθεύῃς μετ' δυσκολίας καὶ βάσανα, καὶ τοῦτο ἕως ἑνὸς καιροῦ . . .

— Ἀλλὰ δὲν εἰξεύρεις σύ, μητέρα, ὅτι δὲν θέλει τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά ! Ἡμεῖς τὰ εἶπαμεν. Θὰ ζῶμεν οἰκονομικὰ καὶ ἀγαπημένοι, χωρὶς νὰ φροντίζωμεν τί κάμνει ὁ κόσμος. Κεφάλαιά μου, μητέρα μου καλή, πόροι μου εἶνε ἡ νεότης καὶ ἡ ἐργασία μου. Λίγα τὰ ἔχεις αὐτά ; Τώρα, γράφων εἰς τὴν ἐφημερίδα, κερδίζω τριακοσίας δραχμὰς τὸν μῆνα. αἱ ὁποῖαι θὰ αὐξήσουν, μητέρα, διότι, εἰξεύρεις, ἔχει λαμπρὸ κονδύλι ὁ υἱός σου, καὶ θὰ γείνη ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖος διὰ νὰ πάγῃ ἐμπρὸς τὸ φύλλον. Ὁ Διευθυντὴς δὲν ἔχει λόγους νὰ μοι ἐκφράζη καθ' ἐκάστην τὴν

εὐαρέσκειάν του, μολονότι δὲν τον συμφέρει, ἀλλὰ καὶ δὲν εἴ-
πορεῖ νὰ κάμῃ ἀλλέως, διότι ἔμπροσθέν μου οἱ φίλοι του τὸν
συγγαίρονται διὰ τὰ λαμπρὰ ἄρθρα τῆς ἐφημερίδος του. Προ-
χθὲς δὲν σου εἶπα ὅτι μὲ ἐκάλεσεν ὁ Πρωθυπουργός, ὅστις ἀφοῦ
μοῦ ἔκαμε λαμπρὰν ὑποδοχὴν, μοῦ εἶπεν «ὅτι εἶμαι νέος μὲ πολὺ
μέλλον.» Ἐπειτα θὰ καταγινώμαι, μητέρα, καὶ εἰς φιλολογικὰ
ἔργα ἄλλα· πέρυσι δὲν ἐκέρδησα ἀπὸ τὸ πρῶτον τομίδιον τῶν
ποιήσεών μου τριακοσίας δραχμὰς; Τὸ δεύτερον βέβαια θὰ με
ἀφήσῃ 500—1000. Θὰ ἐργάζωμαι ἐγὼ, θὰ περιμαζευθῇτε καὶ
σεῖς αἱ δύο γρηοῦλες μὲ τὰ παιδάκιά σας καὶ μὲ τὰς συντάξεις
σας καὶ νὰ ἰδῆς τί ὥραϊα ποῦ θὰ ζοῦμε· αἱ; μητέρα;

— Καλά, καλά, βρὲ παιδί, ὥραϊα τὰ ζωγραφίζεις τὰ πράγ-
ματα· πλὴν ἔλα ποῦ ἐγὼ εἶμαι γρηγὰ μουρμούρα, ἀλλὰ καὶ πρα-
κτικωτέρα ἀπὸ σέ, νομίζω τούλάχιστον.

— Νά -α πάλιν, ἀνέκραξεν ὁ νέος, πάλιν μοῦ ξεφεύγεις καὶ
πάλιν μοῦ χαλᾷς τὴν καρδιά.

— Ὅχι, ὄχι, παιδί μου, ἃς εἶνε μὲ τὴν εὐχὴν μου, ὑπέλα-
βεν ἡ μήτηρ, βιάζουσα ἑαυτὴν νὰ μειδιάσῃ.

— Μὰ δὲν μοῦ το λέγεις μὲ ὅλην σου τὴν ψυχὴ! εἶπεν ὁ
Ἀντώνιος, ἐννοήσας τὰς διαθέσεις τῆς μητρὸς του.

— Μὲ ὅλη μου τὴν ψυχὴ καὶ μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά, Ἀν-
τώνιέ μου, χρυσό μου παιδί, ἀνέκραξεν ἡ χήρα Πρασίνου, ἀντί-
γουςα τὰ; ἀγκάλας.

Καὶ ὁ νέος ὥρμησε πρὸς αὐτάς, ἐνηγκαλίσθη τὴν μητέρα του,
ἀμφότεροι δὲ κατησπᾶσθησαν πνιγόμενοι ὑπὸ λυγμῶν.

B.

Ἡ χήρα Νικούση δὲν ἀντέταξε τὰς ἀντιρρήσεις τῆς χήρας
Πρασίνου εἰς τὸν γάμον τοῦτον· τὸν ἀντίον μάλιστα, ὅτε ἡ θυ-
γάτηρ αὐτῆς Ἑλένη ἐξωμολογήθη τῇ μητρὶ τὸ πρὸς τὸν νέον
Πράσινον αἰσθημὰ της καὶ τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ ὅτι θέλει τὴν
νυμφευθῇ, αὕτη ἤκουσεν ἀμφότερα μετὰ χαρᾶς, θεωρήσασα τὸ
γεγονὸς ὡς ἀληθὴ ἐπιτυχίαν. Δὲ ἐλεπτολόγητεν ἐπὶ τοῦ μέλ-
λοντος τῶν νέων, ἴσως διότι ἐν πεποιθήσει ἐθεώρει τὴν ἐνωσιν
ταύτην εὐέλπιδα, ἴσως διότι αἱ μητέρες, αἱ ἔχουσαι θυγατέρας
δι' ὑπὸνδρεῖν, νομίζουσιν ὅτι ὅσῳ ταχύτερον ἐκδώσωσιν αὐτάς εἰς
γάμον, τόσῳ πρῶιμώτερον συντελοῦσιν ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας αὐτῶν.

Λαβόντες ἅπαξ τὴν συναίνεσιν τῶν μητέρων οἱ δύο νέοι παρε-
δόθησαν μεθ' ὅλης τῆς θερμότητος τῆς ἡλικίας των εἰς τὴν ἀπό-
λυσιν τῶν τέρψεων, ἃς πρέχουσιν αἱ μετὰ τῶν ἀρραβῶνων

καὶ τοῦ γάμου ἡμέραι, αἵτινες δικαίως ἐθεωρήθησαν ὡς αἱ εὐ-
 δαιμονέσταται ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ. Κατ' αὐτάς ὁ τε ἀνὴρ καὶ
 ἡ γυνή, εὐρισκόμενοι ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ μεταβαλεῖν βίον, ἀφίνον-
 ται εἰς τὰς παραφορὰς ἀχαλινώτου φαντασίας, δημιουργούσης κό-
 σμον ὅλον εὐτυχῶν ὀνειροπολήσεων, ἐν αἷς τὰ πάντα εἶναι φαι-
 δρά, τὰ πάντα αἰθροια, τὰ πάντα βαίνουνσι κατ' εὐχὴν.. Οὐδεμί-
 α ἐπιπροσθεῖ σκιά ἀπαλείφουσα ἢ θαμβώνουσα τὴν λάμψιν τῆς
 ζωηρᾶς εἰκότος. Ὁνειρεύονται ἱδρυσιν οἰκογενείας εὐτυχούς, ἀλλὰ
 δὲν συλλογίζονται πῶς συντηρεῖται ἡ οἰκογένεια. Πλάττουσι σκη-
 νὰς τρυφεροτήτων καὶ ἐνθέρμου στοργῆς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν
 μελλόντων τέκνων, ἀλλὰ δὲν σκέπτονται ὅποια βάσανα καὶ εὐ-
 θύναι συμπαρομαρτοῦσιν εἰς τὴν ἀνατροφὴν αὐτῶν. Ἐὰν δὲ τὰ
 παθήματα σπανίως χρησιμεύουσιν ὡς μαθήματα εἰς τοὺς πα-
 θόντας, ἐννοεῖται ὅτι οὐδεμίαν ἐξασκοῦσιν ἐπιρροὴν εἰς τοὺς μὴ
 λαβόντας πεῖραν αὐτῶν.

Μετά τινα χρόνον ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι, γάμοι, ἐννοεῖται, ἀ-
 πόρου λογίου μετὰ τῆς ἐκλεκτῆς τῆς καρδίας του, ὧν συμμετέ-
 σχον ἐν ἀδύλῳ χαρᾷ συνάδελφοι τοῦ γαμβροῦ, οἵτινες τὴν ἐπιού-
 σαν ἕκαστος εἰς τὸ φύλλον του ἀνήγγειλαν αὐτοὺς μετὰ πολλῶν
 Μαΐων καὶ ρόδων καὶ ὑμεναίων καὶ ἁπαντος τοῦ συνήθους ἐν τοι-
 αῖς περιστάσεσιν ὁμαθοῦ ποιητικῶν ἐκφράσεων. Τὸν νεαρὸν
 ποιητὴν καὶ δημοσιογράφον, τιμῶν κατὰ τὸ φαινόμενον, κυρίως
 ὅμως ἐξ ἐπιλογισμοῦ, ἐδέχθη νὰ στεφανώσῃ διακεκριμένος πολιτι-
 κός, διεκδικῶν πολιτικὴν ἐν τῇ Βουλῇ ἡγεσίαν, προσθέτων οὕτως
 αἶγλην μεῖζογα εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου.

Ὁ Ἀντώνιος Πράσινος ἐθεώρησεν ἑαυτὸν εὐτυχῇ καὶ ἐπὶ το-
 σοῦτον, ὥστε ἐπίστευεν ὅτι οὐδὲν ἔχει νὰ ἐπιθυμήσῃ ἐν τῷ κό-
 σμῳ ποθητότερον. Δὲν θὰ εἶπω ὅτι καὶ ἡ νύμφη δὲν ἐπέδειξε
 τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν, ἀλλ' ὡς ἀκριβὲς χρονολόγος ὀφείλω νὰ
 σημειώσω ὅτι ἡ χαρὰ αὐτῆς θὰ ἦτο πληρεστέρα, εἰάν τὰ νυμ-
 φικά δῶρα τοῦ γαμβροῦ ἦσαν πλουσιώτερα καὶ ἀφθιωτέρα.
 Παραστᾶσα εἰς τοὺς γάμους ἄλλων ὁμηλικῶν συμμαθητριῶν καὶ
 φίλων, ἐνεθυμήθη τὴν ποικιλίαν καὶ τὸ πολῦτιμον ὧν ἐκτεθέν-
 των ἱματισμῶν καὶ κοσμημάτων τῶν νεονύμφων, ὥστε ἀκουσίως,
 οὕτως εἰπεῖν, ἡσθάνθη ἀόριστόν τινα καὶ μακρυνὴν λύπην.

Τὸ πρῶτον μετὰ τὸν γάμον ἔτος διῆλθεν ἐν ἀμεταπτώτῳ
 χαρᾷ καὶ εὐδαιμονίᾳ. Τὸ νεαρὸν ζεῦγος ἐφάνετο ἀληθῶς πλα-
 σθὲν πρὸς σύνδεσμον. Τὰς νύκτας, ἐνῷ ὁ Πράσινος εἰργάζετο εἴτε
 διὰ τὴν ἐφημερίδα εἴτε γράφων στίχους, ἡ Ἑλένη του καθημένη
 παρ' αὐτῷ κατεγίνετο εἰς ἐργόχειρόν τι, ἀνεγίνωσκεν ἢ ἤκουε
 τοὺς στίχους, οὓς τῇ ἀνεγίνωσκεν ὁ σύζυγός της. Συχνότατα,

διακόπτοντες τὴν ἐργασίαν των, ἡτένιζον ἀλλήλους, διασταυροῦντες βλέμματα περιπαθείας καὶ στοργῆς, ἅτινα κατέληγον εἰς φλογεροὺς καὶ πλήρεις ἔρωτος ἀσπασμούς.

Τὰ οἰκονομικὰ βεβαίως δὲν ἐβελτιοῦντο, ἀλλ' ἤρχουν εἰς αὐτάρκη βίον, εὐτυχῶς δὲ οὐδὲν εἶχεν ἐπέλθῃ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γεγονός, δυνάμενον νὰ συνταράξῃ τὸ ἰσοζύγιον τῆς νέας οἰκογενείας. Συχνότατα ὁ Πράσινος ἔλεγε μετὰ τινος ὑπερηφανείας τῇ μητρί του : Τὰ βλέπεις, μητέρα ; Οὐχ ἦττον ὁ τρόπος τοῦ βίου, ὃν διῆγον, δὲν ἐπέτρεπε τῷ νεαρῷ οἰκογενειάρχῃ νὰ σχηματίσῃ ἀποθεματικόν τι κεφάλαιον δι' ἐνδεχομένας ἀνάγκας, διότι πᾶν ὅ,τι ἐκέρδιζεν ἐκ τῆς φιλολογικῆς ἐργασίας του κατηναλίσκετο. Ἀφωσιωμένος ὢν τῇ νεαρᾷ συζύγῳ του οὐδὲν ἠδύνατο νὰ τῇ ἀρνηθῇ, νυμφευθεὶς δὲ κατόπιν ἔρωτος, δηλαδὴ κατόπιν πολλῆς οἰκειότητος, καθ' ἣν ἔλειπεν ὁ ἀναγκαῖος σεβασμὸς καὶ ἡ ὑποταγὴ τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα, ὢν ἄνευ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀγαθὸς συζυγικὸς βίος, καὶ ἡπίου χαρακτῆρος ὢν, ὑπεχώρει πάντοτε καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας ἐπιθυμίας τῆς λατρευομένης γυναικὸς.

Δὲν εἶχον ὅμως τὰ πράγματα οὕτω καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος. Ἐπῆλθεν ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς Ἑλένης καὶ μετ' αὐτὴν ὁ τοκετός, ἀπαιτήσαντες, ὡς εἶκός, ἐκτάκτους δαπάνας. Ἦτο θυγάτηρ. Ὅποίας χάρις, ὅποίας ἀνεκλαλήτους ἡδονὰς συνεπάγεται ἡ ἀποκτησις τοῦ πρώτου τέκνου ! Ἄπασα ἡ στοργή, πᾶσαι αἱ σκέψεις συγκεντρῶνται περὶ τὸ λίκνον τοῦ μικροῦ ἐκείνου πλάσματος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναβιοῦσι καὶ ἀνανεοῦνται οἱ εὐτυχεῖς γεννήτορες. Εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ μειδίαμα, τὰ πρῶτα ψελλίσματα, τὴν ἀπλὴν ἐκφώνησιν τῶν δυσυλλάβων λέξεων π α π ᾶ καὶ μ α μ ᾶ, παράδεισος ὁλόκληρος εὐδαιμονίας πληροῖ τὰς καρδίας τῶν γονέων. Ἀλλὰ καὶ ὅποια εὐθύναι, ὅποια λύπαι καὶ δυσθυμίας παρακολουθοῦσιν αὐτήν. Ἡ ἀπειρία μεγαλοποιεῖ καὶ τὰ ἐλάχιστα, ἐλαφρὰ ἀδιαθεσία τοῦ μικροῦ θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν βαρύτατον νόσημα, ἀπλὴ βῆξ ἐκλαμβάνεται ὡς διφθερίτις, καὶ ἰδοὺ ἀγωνία καὶ στενοχωρία καὶ προσκλήσεις ἰατρῶν. Τὰς τοιαύτας λύπας εὐνόητον ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀποφύγῃ καὶ ὁ νέος πατήρ, οὐτινος μάλιστα ἡ πρὸς τὸν διάδοχον ἀδυναμία καὶ στοργὴ ἦσαν ὑπερβολικώτατα. Ἐπῆλθε κατόπιν ἀσθένεια τῆς μητρός, ἥτις μὴ δυναμένη νὰ γαλακτοτροφῇ τὸ μικρόν, εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προσλάβῃ τροφόν, οὕτω δὲ τὸ ὑπάρχον ἰσοζύγιον συνεταράχθη ἐπαισθητῶς, ἐνῷ δὲ προηγουμένως τὰ εἰσπραττόμενα τὸν ἓνα μῆνα ἐδαπανῶντο τὸν ἐπόμενον, ἤδη αἱ δαπάναι ἐγίνοντο προκαταβολικῶς.

Εἰς μάτην ὁ Πράσινος ἐπεδίδετο μετὰ συντονωτέρας ἐπιμελείας εἰς τὴν ἐργασίαν του, πολλαπλασιάζων, οὕτως εἰπεῖν, ἑαυτὸν οὐδεμίᾳ ἐπὶ ἤρχετο βελτίωσις. Τούναντίον αἱ οἰκογενεακαὶ ἀνάγκαι ἠῤῥαζον ὅσημέραι, ὁ δὲ ἀτυχὴς λόγιος ἤρξατο ἐνθυμούμενος τοὺς λόγους τῆς μητρὸς του, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁμως δὲν ἐτόλμα νὰ ὁμολογήσῃ τὴν στενοχωρίαν του ἐξ εὐνοήτου φιλοτιμίας. Ἄλλ' ἡ χήρα Πρασίνου, ὅσω πρακτικὴ γυνὴ τόσο καὶ λογικὴ, οὐδένα ἔκαμεν ὑπαινιγμὸν περὶ τοῦ παρελθόντος, τούναντίον κατανοήσασα τὴν θέσιν τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ, ἦλθεν εἰς ἐπικουρίαν του, ἀνασκαλεύουσα τὰς παλαιὰς οἰκονομίας της, ἃς προσήνεγκεν αὐτῷ δι' ὅσον ἡδύνατο ἀφελεστεροῦ τρόπου καὶ προφυλασσομένη νὰ μὴ ἐγγίσῃ κατ' ἐλάχιστον τὸ εὐαίσθητον τοῦ υἱοῦ.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐπῆλθεν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντικαταστάσεως σκευῶν θραυσθέντων, ἐπίπλων καταστραφέντων, ἐνδυμάτων φθαρέντων καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ ἐξωκονόμει ἑαυτὸν ὅπως ἡδύνατο, ἀλλ' ἡ γυνὴ, ζῶσα ἐν μέσῳ κοινωνίας ἐκλεκτῆς, ἐνόμιζεν ὅτι ὤφειλε νὰ παρακολουθῇ κατὰ τὰς ἐνδυμασίας τὰς φίλας καὶ γνωρίμους αὐτῆς, ὧν οἱ σύζυγοι δὲν εἶχον τὰ βαλάντια ὅμοια τῷ τοῦ Πρασίνου. Ὁ Ἀντώνιος κατ' ἀρχὰς προσεπάθει νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῆς· ὅτε ὁμως ἐφθασεν εἰς τὸ ἀπροχώρητον, εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀρνηθῇ εἰς τὴν πεφιλημένην σύζυγον· αὕτη οὐδὲν εἶπεν, ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθη ν' ἀποκρύψῃ καὶ ποῖαν τινα δυσαρέσκειαν. Τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «μαζὺ σου καὶ ἄς εἶναι ὑπὸ καλύβην» λέγεται συνήθως πρὸ τοῦ γάμου, ὀλίγιστοι δὲ τὸ ἐνθυμοῦνται μετ' αὐτόν. Τὸ πολὺ, πραγματοποιεῖται εἰς τὰ μυθιστορήματα.

Ἐφ' ὅσον αἱ ἀνάγκαι ἐπληθύνοντο, ἐπὶ τοσοῦτον ἐγεννᾶτο ψυχρότης ἀνεπαίσθητος καὶ ἀκουσία, δύναμαι νὰ εἶπω, μεταξὺ τοῦ νεαροῦ ζεύγους. Καὶ πρᾶγμα περίεργον, ὁ Ἀντώνιος ἤρξατο καταλαμβανόμενος ὑπὸ ἀπογοητεύσεως καὶ ἀμελείας πρὸς τὴν ἐργασίαν· ἀλλὰ καὶ μήπως εἶχεν ἄδωκον; Τόσαι μέριμναι ἠθικαὶ καὶ φροντίδες ὑλικά· ἄφινον τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐν ἡρεμίᾳ καὶ δυναμένην νὰ ἐργασθῇ; Ἐνθυμοῦμαι ὅτι, ὅτε νεαρῶτατος, νομίζων ὅτι κρούω ἤδη τὰς πύλας τῆς ἀθανασίας, ἐδημοσίευσα ἐν ἀθηναϊκοῖς περιοδικοῖς τὰ πρῶτά μου διηγήματα, εὐφυῆς ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, φίλος μου, μυκτηρίζων με, μοὶ ἔλεγε «με τουλουμοτύρι στὴν κοιλιά ρομάντσα δὲν γράφονται» χαρακτηρίζων οὕτω λίαν προσφυῶς τὴν ἐν Ἑλλάδι θέσιν τῶν λογίων.

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ὀκτάβιος Φεγιᾶ θέλει, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, νὰ παραστήσῃ διὰ τῆς Δ α λ ι δ ᾱ ς του ὅτι διὰ τὸν καλλιτέχνην ἐν

γίνει ὁ ἔγγαμος βίος εἶναι πολλῶ λυσιτελέστερος τοῦ ἀγάμου πρὸς παραγωγὴν ἀριστουργημάτων. Διὰ τὴν Γαλλίαν, ὅπου πᾶς καλλιτέχνης τοῦ καλάμου, τῆς γραφίδος, ἢ τοῦ γλυφάνου, ἀμα ἀναφανείς, γίνεται ἑκατομμυριοῦχος, ὁ μέγας συγγραφεὺς βεβαίως ἔχει δίκαιον· ἀλλὰ δι' ἡμᾶς; οἱ λόγοι τοῦ Καρνιολη, οὓς ἀντιτάσσει πρὸς τὸν Ροσθῆιν, ἀποτρέπων αὐτὸν τοῦ πρὸς τὴν Γερτρούδην ἔρωτος, εἶναι τόσαι ἀλήθειαι. "Ὅταν ἐπέλθουν αἱ φούσκαις τοῦ σαπωνίου, ὡς ὀνομάζει τὰ τέκνα, τότε ὁ καλλιτέχνης, φροντίζων περὶ τοῦ ἐπιουσίου, ἀμελεῖ τὴν τέχνην.

Ἦλθε τὸ ἐπόμενον ἔτος εἰς τὸν κόσμον καὶ δευτέρα φούσκα σαπωνιοῦ. Ἦτο υἱός. Ὁ πατὴρ ἑξαλλος ὑπὸ χαρᾶς, διότι ἀπέκτησεν ἀγόρι, ὅπερ θεωρεῖται σχεδὸν εἰπεῖν ἐκ προλήψεως τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ γάμου — δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω καλὰ καλὰ τὸ διατί· ἴσως διότι κολακεύει τὴν ματαιοδοξίαν τοῦ πατρός, ἀφίνοντος κατόπιν αὐτοῦ ἄλλον συνεχίζοντα τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας — δὲν εὔρε κατ' ἀρχὰς καιρὸν νὰ συλλογισθῇ τὴν μέλλουσαν ἐπαύξησιν τῶν ἀναγκῶν, αἵτινες ὅμως, παρελθουσῶν τῶν πρώτων συγκινήσεων, ἐπεφάνησαν βαρεῖαι καὶ καταθλιπτικά. Ἡ ἀθλία πραγματικότης δηλητηριάζει καὶ τὰς ἐξοχωτέρας τῶν ψυχικῶν ἀπολαύσεων.

"Ὅσω τὸ πρῶτον ὡς τοιοῦτον, ἐγένετο δεκτὸν μετὰ χαρᾶς, ὅσω τὸ δεύτερον ἐχαιρετίσθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τοῦ πατρός, διότι· συνεπλήρου ἀπάσας τὰς ἐπιθυμίας καὶ τοὺς πόθους καρδίας πατρικῆς, τόσω ἢ μετὰ ἐν ἔτος ἐμφάνισις τοῦ τρίτου, θυγατρίου καὶ αὐτοῦ, ὑπῆρξεν εἰς ἄκρον δυσάρεστος. Οἱ σύζυγοι κατενόησαν πλέον τὸ δύσκολον τῆς θέσεως· λόγοι δυσμενεῖς ἤρξαντο ἀνταλλάσσόμενοι, καὶ ἡ παρουσία τοῦ τρίτου ἀθώου πλάσματος ἐπερρίπτετο ὡς σφάλμα ὑπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἕτερον.

"Ἄς μὴ εἴπῃ τις ὅτι θὰ ἡδύναντο, περιορίζοντες τὰς δαπάνας ἀναλόγως τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν, νὰ ζήσωσι βίον ἀνεκτόν. Πόσοι ἐπὶ παραδείγματι ἐργάται ἢ βαναυσουργοὶ ἔχοντες καὶ μικροτέραν τοῦ Πρασίνου πρόσδοτον, ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ σωρὸν παιδίων, ζῶσιν εὐτυχεῖς καὶ ἡσυχοί; Ἄλλ' ἡδύνατο, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τούτου, ὁ Πράσινος νὰ κατοικήσῃ εἰς τὰ Ἀναφιώτικα ἢ εἰς ὁμοίαν τινὰ συνοικίαν; Δὲν ὤφειλε νὰ τηρήσῃ τὴν ἐν τῇ κοινῇ θέσιν του; Ἦτο δυνατόν ἡ σύζυγός του, ἡ τυχοῦσα ἀλλοίως ἀνατροφῆς, νὰ φορῇ ὅ,τι καὶ ἡ γυνὴ ἐνὸς τεχνίτου ἢ βαναυσουργοῦ; νὰ τοποθετήσῃ τὸ ἀναπόσπαστον κλειδοκύμβαλον εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Ἀκροπόλεως, ἢ παρὰ τὸ Μεταξουργεῖον; Τὰ τέκνα τῶν ἤτο δυνατόν ν' ἀνατραφῶσιν ὡς τὰ τέκνα τοιοῦτου;

Εὐνόητον ὁποῖος κατέστη ὁ βίος τοῦ ἀνδρογύνου ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας. Καθ' ἐκάστην εἶχον σκηνὰς λυπηρὰς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἡ Ἑλένη κατέστη νευροπαθής, τὸ ἐλάχιστον τὴν ἐτάρασσε καὶ τὴν ἐξηγρίωνε, μόνη δὲ ἡ ἡρεμία καὶ τὸ ἥπιον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἀντωνίου προελάμβανε μεγαλείτερα δυσάρεστα.

Ἡμέραν τινὰ ὅμως, ὅτε ὁ δυστυχὴς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνταποκριθῇ καὶ εἰς μικρὰν τῆς συζύγου του ἀπαίτησιν, αὕτη δὲ τῷ ἔρριψε κατὰ πρόσωπον τὴν φράσιν: «ὅταν δὲν ἠδύνασο νὰ ζήσης σύζυγον καὶ τέκνα, τότε διατί ἐνυμφεύεσο;» ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του αἰμάσσουσιν καὶ ἔκλαυσε. Τῇ ὑπέμνησε τοὺς περὶ ἔρωτος αἰωνίου καὶ ἀφοσιώσεως ὄρκους καὶ ὑποσχέσεις της, προσεπάθησε νὰ τῇ ἀποδείξῃ ὅτι διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ ὑπομονῆς, τῶν μόνων θεμελίων τῆς εὐτυχίας ἐκάστης οἰκογενείας, τὰ πάντα δυνατὸν νὰ διορθωθῶσι καὶ ὀρθοποδήσωσιν, ἀλλὰ μάλιστα τὴν Ἑλένη ὑστερικὴ καὶ πλήρης νεύρων, ἀποβαλοῦσα πάντα χαλινὸν τοῦ πρὸς τὸν ἄνδρα ὀφειλομένου σεβασμοῦ, οὐδόλως συμπαθοῦσα πρὸς τὴν ἀξιοδίκρυτον θέσιν τοῦ συζύγου, ὃν καὶ ἀκαθῆκον ὥφειλε νὰ συμπονῇ καὶ ἐνθαρρύνῃ, ἄκαμπτος καὶ τρέμουσα ὑπὸ ὀργῆς, πκριστῶσα δὲ εἰκόνα, εἰς ἣν τὸν πρὶν ἔρωτα ἀντικατέστησε σχεδὸν τὸ μῖσος κατὰ τοῦ διαρκοῦς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ συντρόφου τῆς ζωῆς της, ἐπανελάβε ξηρῶς καὶ αἰτιωμένη μόνον τὸν σύζυγον: «Αὐτὸ πού σου λέγω ἐγώ! ὅταν δὲν ἦσο ἄξιος νὰ γείνης οἰκογενειάρχης, τί ἤθελες τὴν ὑπανδρεῖαν, διὰ νὰ καταστήσῃς δυστυχῇ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα σου;»

Ἡ ὑπομονὴ τοῦ Ἀντωνίου ἐξητλήθη πλέον· πρὸ τῆς ἀπρεποῦς ταύτης συμπεριφορᾶς τῆς ἀκαταλογίστου γυναικὸς ἐξηγέρθη καὶ ἐν αὐτῷ ἐν αἶσθημα ἀγανακτήσεως καὶ ὀργῆς, ἀλλ' αἶσθημα ἐσχάτου ἀπελπισμοῦ. Ἡ καρδία του ἐπληρώθη πικρίας.

Μετὰ φωνῆς δυναμένης νὰ συγκινήσῃ λίθους, καὶ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς ψυχῆς του ἐξερχομένης, πνιγόμενος ὑπὸ λυγμῶν, ἀνέκραξε:

— Ἀνάθεμα, ἀνάθεμα τὴν ὥραν ποῦ σ' ἐγνώρισα!

[Ἐν Φιλίππουπόλει, Ἰούλιος τοῦ 1890]

ΛΑΜΠΡΟΣ ΞΗΝΥΑΛΗΣ